

MLGs studiesirkel

2.møte:

Imperialismen

2. MØTE

FINNES DET KLASSE I NORGE?

»Klassekamp, det er noe som hører trettiåra til.»

»I dag når også arbeiderne har bil, radio og TV går det ikke lenger an å snakke om klasseskille.»

Er det noen som ikke har hørt slike innvendinger? Hvis en ikke har svar på slike innvendinger, er det vanskelig å få oppslutning om en revolusjonær politikk.

Det første vi må gjøre klart er at marxistene aldri har bestemt klassetilhørighet ut fra de gjenstandene en person kan skaffe seg til eget forbruk. Grunnleggeren av marxist-leninistenes teori, *Karl Marx*, skilte klassene fra hverandre etter deres forhold til produksjonsmidlene. Det vil si om de eide fabrikker, banker, aksjer osv. eller om de var nødt til å selge arbeidskrafta si til fabrikkene, og bare kunne leve ved å gjøre det. Lenin formulerte dette i tre punkter:

Klassene skiller seg

1. etter sitt forhold til produksjonsmidlene,
2. etter sin rolle i arbeidets samfunnsmessige organisasjon, og
3. etter måten de oppnår sin andel av samfunnets rikdom, og størrelsen av den andelen de får.

Spørsmålet er altså om det finnes klasser i Norge ut fra slike kjennetegn, og hvilke klasser som eventuelt finnes.

Vi vurderer først i forhold til produksjonsmidlene. Ifølge Statistisk Årbok fantes det i Norge i 1967 nesten 300 000 arbeidere og 77 000 funksjonærer i industri og bergverk. (Bedrifter med over 5 ansatte.) Bare 11 000 personer var ført opp som «eiere». Det betyr at det var 34 ganger så mange ansatte som eiere i disse bedriftene.

Eller sagt på en annen måte: 3 prosent

av de nevnte folkene var eiere av bedrifter og 97 prosent var det ikke!

Her går et viktig skille. Jevnt over har en eier av en bedrift bukta og begge ender i forhold til en arbeider. Med loven i hånd kan en bedriftseier sette arbeideren på porten dersom han syns han ikke får nok utbytte av drifta. Han kan tvinge arbeideren til å jobbe hardere, og ikke minst, han tilegner seg verdier som arbeideren har skapt. Dette skjer i dag. Vestfos Cellulose ble nedlagt da Creditbanken fant det for godt, tidsstudier tvinger arbeiderne til å jobbe hardere, osv.

De tre prosentene kan vi kalle kapitalister fordi de får alle sine fordeler nettopp fordi de eier kapital. De 97 prosentene er alle lønnstakere.

Men hva med ansatte generaldirektører? Tilhører Generaldirektøren i Norsk Hydro arbeiderklassen, mens en eier av en bedrift med 5 ansatte som kanskje sjøl må trekke i blådressen for å klare å holde det gående er kapitalist. Hva betyr da begrepet klasser?

Tvilen er berettiget. Det kan ikke bare være eiendomsforholda som avgjør klasse-tilhørigheten, jfr. Lenins kriterier. Flere ting er avgjørende. Vi kommer tilbake til dette. Men først – finnes det forskjellige kapitalister?

Blant dem vi kalte kapitalister finnes det dem som lever på nåde fra storbankene, og blant lønnstakerne finnes det folk som bestemmer over millionbedrifter med tusener av arbeidere. Eierne, de som kontrollerer Den Norske Creditbank har et annet forhold til produksjonsmidlene enn en verkstedeier som har fem ansatte. De første er med på å kontrollere en milliardbank som har et bein innafør omtrent alle de største bedriftene i Norge. De er også i den stilling at de kan knekke den lille verkstedeieren gjennom DnCs

lånepolitikk. Men at det finnes store og små kapitalister motbeviser jo ikke at det finnes klasser i Norge.

Det betyr imidlertid at den gamle borgerklassen har skilt ut et lag med enormt mektige kapitalister fra kapitalistenes rekker. Vi kaller denne klassen for *monopolkapitalister* og skal seinere gå nærmere inn på hva det innebærer.

Vi vil også skille mellom lønntakerne, mellom driftsingeniøren og arbeideren eller regnskapsassistenten i Norsk Hydro. Lenins andre punkt, om forholdet til organiseringa av arbeidet, er et viktig kriterium.

En ansatt driftsingeniør på en storbedrift har stor makt i organiseringa av arbeidet, det står i hans makt å sparke arbeidere, tvinge folk til å jobbe på farlige maskiner og jage arbeiderne til å jobbe fortere. Det gjør at han ikke har sammenfallende interesser med arbeideren og at han ser på seg sjøl, og blir sett på, som bedriftens, kapitaleierens mann. Også når det gjelder Lenins tredje punkt, andelen av samfunnets rikdommer, skiller driftsingeniøren seg fra arbeideren og regnskapsassistenten ved sin høye lønning. I forholdet til hvem som eier produksjonsmidlene, stiller arbeideren og driftsingeniøren forsvåvidt likt, men mens arbeiderens objektive interesser er i motsetning til kapitaleierens, er ikke det tilfelle for driftsingeniøren på samme måte. Også han kan sies opp, han plyndres av priser og husleier. Men noen arbeider er han ikke. Også som funksjonær står han i en annen stilling enn regnskapsassistenten. Han tilhører det vi kan kalle et sosialt lag *mellom* kapitalistklassen og arbeiderklassen.

Vi har sett, og skal utdype dette seinere, at det er forskjeller mellom kapitalister innbyrdes og vi har sett at det

blant lønntakerne er ulike klasser.

For å utdype skillet mellom kapitalister og arbeidere, skal vi se på den andelen av rikdommen de disponerer. Arbeideren skaper sine verdier ved sitt eget arbeid, og han skaper til og med verdier som andre tilegner seg. En monopolkapitalist skaffer seg enorme verdier som tusener av arbeidere har skapt. Noe bruker kapitalisten til eget luksusforbruk, resten går med til å øke hans makt ved investeringer, spekulasjoner og bestikkelser. (Se avsnittet »Hvem skaper verdiene?» i dette heftet).

Kapitalistene har smarte advokater som hjelper dem med å skjule formuene sine og inntektene slik at de betaler mindre skatt. Det finnes en lang rekke eksempler på at kapitalister som har operert med 10–20 000 i årsinntekt har bygd seg villaer til 4–5 millioner kroner. Når vi tar dette i betraktning skjønner vi bedre hvor store tall det dreier seg om på lista nedenfor:

Personlige skatteyttere i Oslo 1967¹

	formue	inntekt
Sigvald Bergesen	59 978 000	480 200
Johan H. Andresen	33 358 000	1 478 200
Jørgen Lorentzen	24 905 000	512 200
Johan Mustad	13 840 000	569 800
Tom Wilhelmsen	13 486 000	1 967 900

Disse folkene hører til en helt annen klasse enn industriarbeiderne. Og mens industriarbeiderne og andre arbeidende mennesker strir med sin daglige økonomi, så øker disse folkene sine formuer med summer som hvert år kan løpe opp i hundrevis av gjennomsnittlige arbeiderlønninger.

Det er ikke mulig å påstå at det ikke er klasseskiller i Norge med disse tallene og

de kriteriene som vi har brukt som bakgrunn. En arbeider blir ikke kapitalist om han eier en folkevogn eller for den saks skyld en Mercedes. Arbeideren er heller ikke i Norge i dag i stand til å leve på noen annen måte enn ved å selge arbeidskrafta si. I motsetning til kapitalisten kan han ikke ansette folk til å jobbe for seg og tilegne seg verdier som disse ansatte skaper. Kapitalisten derimot kan f.eks. investere i et transportselskap som eier hundre biler og sysselsetter hundre sjåfører. Slik blir pengene til kapitalistene til kapital, som skaffer han et overskudd. Arbeiderens penger blir ikke kapital, han kan ikke skaffe seg noe overskudd. Klarer han å spare i banken, er det alltid for å bruke pengene til bruksting for seg sjøl.

HVA ER MONOPOLKAPITAL?

Et misbrukt ord? Vi mener det i høyeste grad har med norsk virkelighet å gjøre.

Monopolkapitalen er den sterkeste kapitalen i utvikla kapitalistiske land som Norge. Monopolene har hand om store deler av produksjonen innen forskjellige bransjer. *Det er det første kjennetegnet* og la oss se hvordan dette er i Norge i dag:

– I sementindustrien finnes det et totalt monopol. Norcem er et resultat av at de største sementselskapene har slått seg sammen og kjøpt opp eller utkonkurert en lang rekke mindre selskaper.

– I aluminiumsindustrien finnes det bare noen få store selskaper, for det meste datterselskaper av utenlandske bedrifter.

– Norsk Hydro har mer enn en tredjedel av de ansatte i den kjemiske industrien.

– Sammenslutninga mellom Grubernes Sprængstof og Norsk Sprengstoff skapte

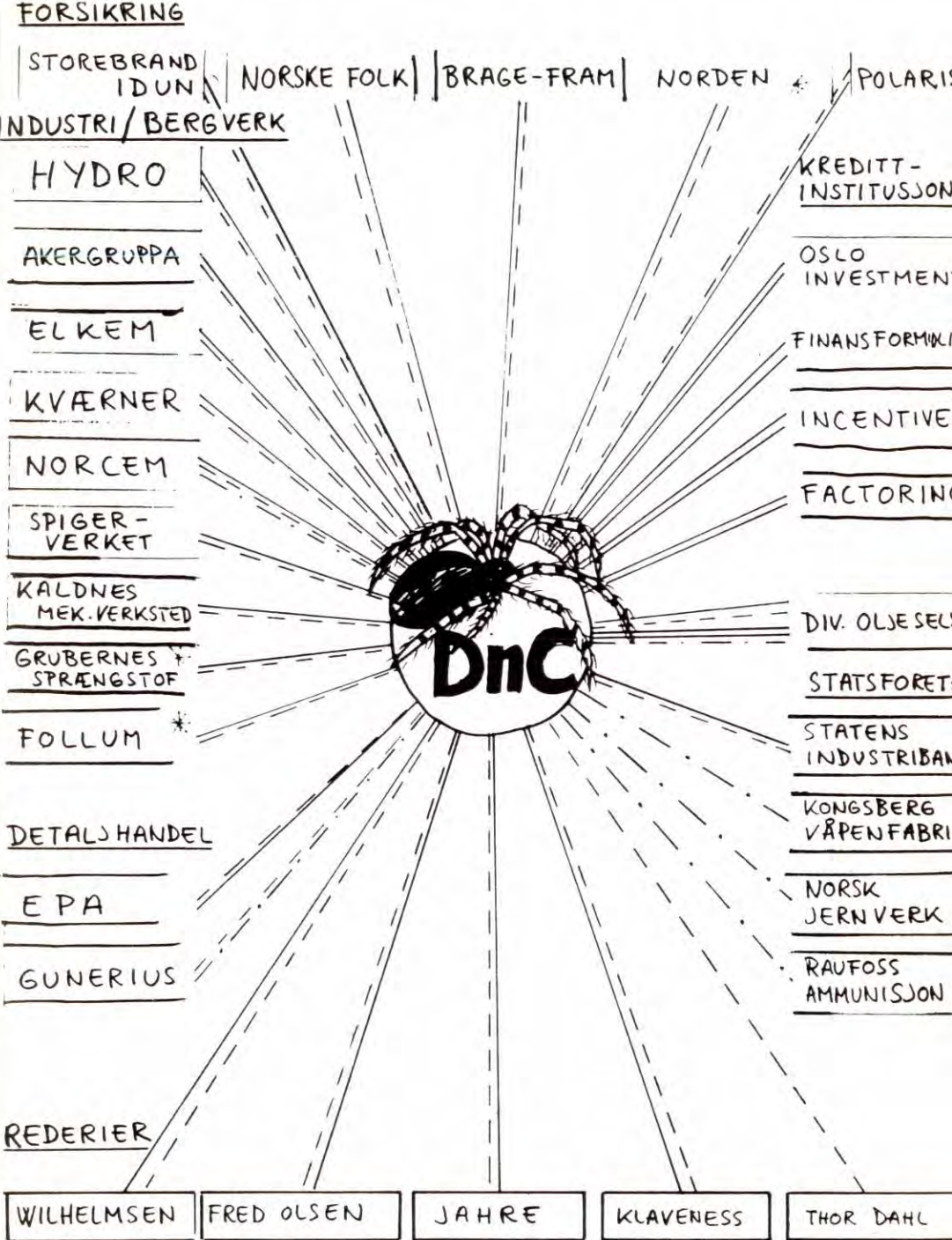
et monopol i den sivile sprengstoff-industrien.

– Elkem/Spigerverket er kanskje den sterkeste monopolbedriften i Norge og den dominerer i flere bransjer.

Slik kan en gå gjennom de fleste bransjene av norsk industri og se at et lite antall storbedrifter kontrollerer den viktigste delen av produksjonen og omsetninga.² I spissen for disse selskapene sitter noen ganske få titall menn som avgjør bedriftens framtid. Av dem igjen er det *femten* personer som innehar den største delen av de viktigste styrevervene.³ Disse og deres nærmeste kan man ikke kalle noe annet enn monopol-kapitalister.

Det andre kjennetegnet er det nære forholdet mellom finanskapital og industrikapital, mellom bank- og forsikringsmonopolene og industrimonopolene. De fem–seks storbankene i Norge har interesser i/eller kontroll over alle de største industri- og bergverksbedrifter⁴. Hvis en sammenlikner styremedlemmene i bankene og bedriftene, vil en finne ut at det er en enormt stor grad av overlapping. Det samme gjelder forsikringsselskapene og rederiene. Tegningen nedenfor ble trykt i nr. 1 av MLGs teoretiske blad, Røde Fane, og viser en liten del av interessene til Den norske Creditbank.

(Se neste side:)

TEGNFORKLARING

——— BANKEN EIER HELE ELLER
DELER AV SELSKAPET

----- PERSONALUNION (ET ELLER

— · — · — STØRSTE LÅNGIVER

----- BANKFORBINDELSE

En ting vi kjenner fra f.eks. amerikanske monopolselskaper er den eksporten av kapital de driver med. De plasserer kapital i utlandet, investerer, og tar tilbake i profitter mange ganger så mye. Slik gjør amerikansk monopolkapital det f.eks. i Norge med Standard Telefon og Kabel som er eid av det amerikanske mono-
polet ITT. Men gjør norske kapitalister slikt? Det beryktede Norcem har f.eks. en sementfabrikk i Ghana hvor de kan glede seg over arbeidslønner som må regnes i noen få prosent av de norske og de setter snart i gang i Brasil. Guru Papp i Indonesia, Borregaards prosjekt i Brasil er andre eksempler. Og naturlig nok, bank-sjef Melander i DnC sitter i arbeidsutvalget til et internasjonalt investerings-selskap som samordner utbygtinga av Latin-Amerika.⁵

Dette er det tredje kjennetegnet på at vi har monopolkapital i Norge, nemlig at eksporten av kapital, som er en måte å utbytte andre folk på, får en stadig større betydning. Ut fra dette kan det umulig benektes at det virkelig finnes monopolkapital i Norge.

MONOPOLKAPITALENS MAKTT

Disponeringa av så store deler av kapitalen i samfunnet gir monopolborgerne enorm makt. De bestemmer sentraldirigeringa i samfunnet når de investerer i Oslo-området fordi profitten er størst der. Arbeidsplasser rases uten hensyn til arbeiderne når profitten blir høyere et annet sted, eller drifta kan rasjonaliseres, jfr. Vestfos Cellulose. Langt på vei bestemmer de prisene den arbeidende delen av befolkninga skal betale for livsviktige varer.

Men begrenser ikke Staten monopolkapitalens makt, vil noen spørre.

Klassestaten er et viktig og nødvendig redskap for å undertrykke resten av folket. Statens inntekter (skatter, avgifter og litt salg), Statens egen produksjon (mest ved å bruke private firmaer) og Statens subsidier betyr i praksis en omfordeling av de verdiene arbeidsfolk skaper til fordel for herskerklassen. En del av merverdien (se kap. om merverdi seinere i heftet) tar kapitalistene direkte, resten tar de gjennom stat (og kommune). Samtidig bruker monopolborger-skapet Staten mot mindre kapitalister, for å styrke sine egne monopoler.

Det er flere måter å gjøre dette på. Her er noen få eksempler:

— Den påtar seg underskuddsprosjekter som transport (NSB), grunnlagsinvesteringer (veier, flyplasser), utdanning av arbeidskrafta til monopolkapitalen (undervisning) o.l. Dette er nødvendig for monopolkapitalens profitt, men sånne underskudds-saker betaler det arbeidende folket sjøl.

— Den subsidierer kapitalen. Bl. a. leverer en statsbedrift som Norsk Jernverk billigere materialer til private bedrifter enn bedriftene kunne fått på det private markedet. Mellomlegget betales med skatter og avgifter.

— Den er et stort marked for monopolene. I overproduksjonskriser kan midlene i statskassa brukes til å ta »toppene». Krigs- og rustningsindustri, bygg- og anlegg er sektorer hvor Staten er et betydelig marked.

Statsbudsjettet 1973 er et eksempel på hvordan Staten omfordeler verdiskapning.

Ragnar Christiansen sa sjøl at en hovedoppgave hadde vært å begrense den private konsumetterspørselen og skape et gunstig arbeidsmarked. I praksis betyr dette at arbeidsfolk skal ha mindre penger

å «etterspørre» med. Et gunstig marked for monopolkapitalen er et marked med arbeidsløshet. Da kan lønningene presses ned.

Hvordan har Staten tenkt å gjøre dette i 1973? Jo, vi får mindre å «etterspørre» med når trygdepremiene øker (uten at trygdene øker), når skatter og avgifter øker (gjennom progresjonen) og når prisene skal få øke som nå uten at lønningene stiger tilsvarende. Vi får mindre igjen for skatter og avgifter ved at flere «uproduktive» (les: også for Staten uprofitable) sektorer skal reduseres. Tidligere var det undervisninga (unntatt voksenopplæringa som betyr omskole- ring, omplassering av arbeidskraft) som aleine skulle reduseres. Nå skal helse/so- sialsektoren også redusere sin virksomhet.

Arbeidsmarkedet blir «gunstigere» bl. a. ved at store avgifter på spesielt små- industri gjennom folketrygdsordninga betyr nedlegging av småindustri, frigjøring av arbeidskraft. Den rammer også sjøl- stendige næringsdrivende, som bønder og fiskere, hardt. På denne måten oppnår monopolkapitalen to ting: for det første å skape arbeidsløshet og for det andre å knekke mindre kapitalister. Begge deler betyr styrking av monopolkapitalen.

Staten kan gripe mer direkte inn også. Reiser arbeidsfolk kamp mot utbyttinga, kan politiet og rettsapparatet brukes. Om kampen utvikler seg til revolusjonære opprør, har vår egen og andre folks historie nok eksempler på at monopol- kapitalistene bruker vold for å slå ned opprøret. Jfr. bl. a. Frankrike i mai 1968 hvor de Gaulle måtte hjemkalle franske tanks fra Vest-Tyskland for å slå ned arbeidernes opprør. Staten organiserer en hær som er forberedt til å møte arbeidernes rettferdige opprør med brutal vold.

Monopolenes kontroll med Statens politikk, understrekes av at monopol- kapitalister eller deres trofaste general- direktører o.l. har viktige stillinger i Staten.

Onar Onarheim, styreformann i Aker- gruppa, en mann som ser på Vestlandet og Nord-Norge som arbeidsreservoarer for Aker-konsernet, er sjef for Distriktenes Utbyggingsfond! Ikke uten grunn at fondet av folk i distriktene kalles distriktenes nedbyggingsfond. I Statens Industribank sitter banksjef Johan Melander, Den norske Creditbank, og forvalter skattebetalernes penger til fordel for monopolene.

Folketrygdfondet samler enorme summer fra arbeidsfolk og tunge avgifter fra småindustri-eiere. DNA har nettopp foreslått at fondet skal forvaltes mer direkte av de fem storbankene! Skips- reder og offiser, Otto «Krig» Tiedemann, var tidligere forsvarsminister.

BYRÅKRATKAPITALISTENE

En har ikke full oversikt over norske monopoler hvis en bare ser på de privatkapitalistiske, og heller ikke over hvem som har makta, utgjør den her- skende klassen i Norge. En stor del av norsk økonomi er knytta til monopolet rundt Landsbanken, Samvirke og Norges Kooperative Landsforening og monopolet til landbruksorganisasjonene. Disse har forbindelser til staten og til de private monopolene. De har likevel sitt særpreg og har utvikla en helt spesiell gruppe monopolister, nemlig byråkratkapitalis- tene.

Hver for seg forvalter monopolene milliardbeløp. NKL forvalter f.eks. direkte eller indirekte 3,5 milliarder kroner i året⁶. Det er tall som får

Borregaard til å virke liten. Det andre monopolet griper inn i det meste som har med jordbruksvarer å gjøre.

I toppen av »arbeider»-monopolene sitter arbeider-aristokrater med årsinntekter som tilsvarer vanlige storbank-direktører. De sitter i et utall av styrever forvalter over tusen arbeidsplasser, for øvrig for en stor del arbeidere uten streikerett. Disse byråkratkapitalistene har også framstående posisjoner i den statlige økonomien. Odd Høydahl sitter i styret for Jernverket, er nestformann i LO og inntil for nylig sosialminister. Mentsen er i A/S Sydvaranger, Torstein Treholt er i Landbruksbanken, Magnus Andersen i Fiskarbanken osv.

Likeens har landbruksorganisasjonene en finanskapital omkring Bøndenes Bank, produksjonsbedrifter, omsetningsorganisasjoner osv. som plasserer monopolistisk makt i hendene på deres ledere. Et par av disse spiller også en betydelig rolle i næringslivet forøvrig. Et eks. er Hans Borgen, formann i Landbrukets sentralforbund, styremedlem i Norges Bank, Norsk Hydro og Nordenfjeldske Treforedling (oms. 500 mill. kr.).

Byråkratkapitalistene, og særlig arbeideraristokratiet, tar vi grundigere opp i 4. møte.

HVEM SKAPER VERDIENE?

Vi hører stadig gnål fra Aftenposten og andre om at industriens ledere skaper landets ve og vel, at rederne »gir» oss velstand.

Akkurat rederne kunne det være fristende å kle av en del av medaljene. Den mest framgangsrike rederkapitalen her i landet ble samlet opp i midten av forrige århundre ved at handelsborgerne lot sjøfolk seile på skuter som var som

tesiler. Alexander Kielland har til og med skrevet romaner om dette. Rederne i dag kan ofte takke slike blodpenger for sine formuer.

Alle som lever av sitt eget arbeid vet at det er en bløff når kapitalistene sier at det er deres »initiativ» som skaper verdiene. Når vi ser et elegant bruspenn, er det ikke Ing. F. Selmer eller andre kapitalister som har æren for det. Det er dyktige norske bygningsarbeidere og teknikere som har æren. Slik er det med alt. Uten arbeiderne måtte kapitalistene finne seg et hederlig arbeid for å opprettholde livet.

Dette er noe alle arbeidere vet. Men ikke alle vet hvordan dette skal påvises og hvor store de verdiene er som kapitalistene kan legge til side når arbeiderne har fått lønna utbetalt. La oss se litt på dette.

Hva er en vares verdi? En vare har en bytteverdi som gjør at det går an å selge den på markedet. Den kan sammenliknes med andre varer: »Denne varen er dobbelt så dyr som den du holder der.» Men for at to varer skal kunne sammenliknes på denne måten, må de ha noe til felles, og hva har en lypspære til felles med en bil? Jo, at de begge er produkter av menneskelig arbeid. I en bil er det nedlagt mange tusen arbeidstimer fra malmen ble til valsede plater osv. I en lypspære er det nedlagt mye mindre arbeid. Verdien på de to varene måles etter hvor mye arbeid det er nedlagt i dem. Når det er konkurranse, er kapitalistene tvunget til i gjennomsnitt å selge varene til deres verdi.

Profitten er ikke noe som er lagt i tillegg til varens verdi. Den må tas fra de verdiene som tilsvarer det arbeidet som er nedlagt i varen.

Hvor kan kapitalistene ta sin profitt fra? Maskinene som lager varen, skaper ikke noen verdi sjøl. At de slites gjennom

produksjon, og på den måten »overfører» en del av sin verdi til den nye varen, gir ikke grunnlag for at kapitalisten kan hente noen *fortjeneste* (i løpet av hele levetida til en maskin overføres hele maskinens verdi til varene). Malmen i fjellet må hentes ut for å få verdi, den er verdiløs i seg sjøl når den ligger ubrukt. Maskiner, bygninger o.l. kalles *den konstante kapitalen*.

Bare mennesket *skaper* ny verdi gjennom sitt arbeid. Det er herfra kapitalisten kan hente sin profitt. Arbeideren får utbetalt en lønn som ligger langt *under* verdien av hans innsats i produksjonen. Vi skal seinere se størrelsen av denne *merverdien*. Arbeidskrafta som skaper verdi, kalles *den variable kapitalen*.

MERVERDI

En arbeider klarer sjølsagt å skape flere verdier enn det som skal til for å opprettholde livet. Det klarte allerede trellene i det gamle norske samfunnet. En arbeider i dag er høyproduktiv, han skaper flere ganger de verdiene som må til for å overleve og reproducere seg sjøl som arbeidskraft. Det han skaper i alt, minus det som tilsvarer arbeidslønna, kalles *merverdi*. I form av arbeidstimer betyr det at en arbeider er nødt til å jobbe f. eks. to timer om dagen for å skape de verdiene han og familien trenger for å overleve. Dette er det han får betalt for under navn av lønn for åtte og en halv time. De øvrige seks og en halv jobber han gratis for kapitalen.

HVORDAN KAN MERVERDIEN SPLITTES OPP?

Kapitalistene på en enkelt bedrift sier gjerne at det ikke er skapt merverdi utover det bokførte overskuddet. Dette er

feil. Overskuddet er bare en del av merverdien. De verdiene som grunneieren (husleia), banken (lån og renter på lån), forsikringsselskapet, grossisten og detaljisten får, er også verdier som kommer fra arbeidet i bedriften. Det er også andre deler av merverdien som industrikapitalisten må avstå til andre kapitalister for å få produsert og omsatt sin vare. Skatter og avgifter til Staten kommer til sjuende og sist fra verdier som arbeiderne har skapt — enten det er kapitalisten eller arbeiderne som betaler dem.

På denne måten opprettholder arbeideren et sjikt av snyltende mennesker, kapitalistene og deres pengeslukende statsapparat, bl. a. det arbeiderfiendtlige militærapparatet til NATO, gjennom sitt arbeid.

MERVERDI I NORGE

Tilbake til arbeideren som skaper merverdi. Hvordan er det i Norge — hvor mange timer jobber norske arbeidere gratis for kapitalen?

Regnestykket er fra norsk virkelighet. Det tar utgangspunkt i Statistisk Årbok fra 1969, tabell 149 og 150. Tabellene forteller om bruttoverdi av produksjonen, arbeidslønninger og bearbeidingsverdi (dvs. verdi lagt til råvarene i produksjonen).

Her får vi et grovt anslått bilde av merverdien ved å se på at den verdien som er skapt er på 16,8 milliarder kroner, mens arbeidslønningene er på 6,1 milliard kr. Det betyr jo at det er i alle fall 10,7 milliard kroner som er skapt i produksjon og som arbeiderne ikke får del i. Dvs. at vi foreløpig kan si at arbeidere får betalt for litt over en tredjedel av arbeidet sitt, resten jobber de gratis. Men forskjellige forhold forskyver denne tredjedelen til

det halve.

Ikke bare fabrikkene skal ha profitt. Også handels/omsetningsleddene som grossister og detaljister skal ha fortjeneste. Vi kan ikke regne merverdien i forhold til fabrikkprisen. Vi må regne den i forhold til utsalgsprisen. Denne handelsprofitten er 30 % av fabrikkprisen, dvs. 12 milliarder kroner.⁷

Arbeidernes disponible reallønn er ikke 6,1 milliard kroner. Statens skatter er minst 35 % når momsen er tatt med (det tilsvarende ikke mer enn 25 % lønsskatt). Skatten er 2,3 milliarder kroner, de må trekkes fra lønna for å få den reelle disponible lønna. Funksjonærer som teknikere, konstruktører o.l. skaper også ny verdi ved sitt arbeid. Akkordskrivere, salgspersonale, reklamefolk o.l. skaper ikke ny verdi ved sitt arbeid. Et grovt anslag på grunnlag av Statistisk Årboks tabeller gjør det mulig å anslå den delen av funksjonærer som skaper ny verdi til 1/3 av alle funksjonærer. Det betyr i lønninger til disse 0,7 milliard kroner⁸.

Avskrivninger på bygninger og maskiner må medregnes. I regnskapsstatistikken til Statistisk Årbok 1970 er den beregna til 10 % av maskinenes og bygningenes bruttoverdi, dvs. til 4,0 milliarder kroner. Dette er i overkant av det gjennomsnittlige for de forskjellige industrigreinene⁹.

Verdiene som blir skapt er ut fra dette bearbeidingsverdien (16,8), salgsprofitten (12,0) og skattene (2,3). Fra dette må vi trekke avskrivningene og vi får $16,8 + 12,0 + 2,3 - 4,0 = 27,1$ milliarder kroner. Disponibel reallønn er lønn (6,8) - skatter (2,3), dvs. 4,5 milliarder kroner. Merverdien = samla verdi - arbeidslønn = $27,1 - 4,5 = 22,6$ milliarder kroner.

Merverdien disponeres av kapitalistene med formålet å skaffe seg ytterligere

profitt. Bare en liten del går sjølsagt med til kapitalistens private forbruk. Den samla merverdien som de ulike kapitalistene og staten tyner ut av det arbeidende folket i Norge, var altså i 1969 på 22,6 milliarder kroner. Det er et beløp som er temmelig nøyaktig fem - 5 - ganger så stort som arbeidernes nettolønn! Eller sagt på en annen måte: - en sjettedel av dagen jobber norske arbeidere for å opprettholde seg sjøl og familien. Fem sjettedeler jobber de gratis for ulike kapitalister og statsapparatet (1,4 og 7,1 timer med 8,5 timers dag). Var det noen som sa at det ikke lenger er utbytting i Norge?

HVA MED FUNKSJONÆRENE?

I beregninger av merverdien gikk vi ut fra at noen funksjonærer ikke skaper merverdi. Det gjelder ikke bare toppfunksjonærer, men også en del lavtlønte funksjonærer. Ingen ville vel steile om det ble påstått at en akkordskriver ikke akkurat skaper verdi, men likevel er det noe som trenger en forklaring. Hvordan kan vi påstå at flertallet av funksjonærene hører til arbeiderklassen hvis de ikke skaper verdi?

Karl Marx hogg av hele knuten da han, omsatt til moderne norsk, sa:¹⁰ Visergutten eller den handelsreisende gir jamt blaffen i om deres arbeid ikke tilfører varen verdi. Og han sier videre om slike personer at de utfører en nødvendig funksjon og gjør et like bra arbeid, sjøl om de ikke skaper verdi eller noe produkt. Marx forklarer også at en funksjonær gjør uproduktivt arbeid som andre måtte gjøre hver for seg hvis han ikke fantes. På den måten sparer kapitalisten inn tid og penger. Bare en del av innsparinga blir arbeidslønn for funk-

sjonæren. Også han får bare utbetalt for en del av sitt arbeid.

Sånn er det med over 90 % av funksjonærene, og de fleste av dem har en like avhengig og usjølstendig stilling i forhold til produksjonen som arbeideren har. De eier heller ikke produksjonsmidler og har ikke høyere lønninger enn mange industriarbeidere. Det er helt rimelig å regne flertallet av funksjonærer til arbeiderklassen.

ØKER ARBEIDERKLASSEN?

Mange vil ha oss til å tro at arbeiderklassen forsvinner og at vi istedet får en stor middelklasse.

Riktignok er det sånn at det blir flere arbeidere som betjener elektronisk utstyr osv., men det betyr på ingen måte at arbeiderklassen forsvinner – bare at den blir mer sammensatt. Dessuten stemmer det ikke at arbeiderklassen minker i omfang, verken i Norge eller andre vestlige land.

Fra 1948 til 1966¹¹ økte de produktive arbeidere og funksjonærer i industri, bergverk, bygg, anlegg og transport og samferdsel fra 47 til 50 % av yrkesbefolkningen. Bare i jordbruk, skogbruk og fiske gikk lønnsarbeiderne tilbake. Men det står fast at de tradisjonelle arbeiderne øker i antall og prosent. Det har og skjedd en økning av den uproduktive delen av økonomien, og antallet folk sysselsatt i varehandel og ulike slags tjenester har økt fra 41 til 47 % av yrkesbefolkningen. Men nettopp i disse gruppene skjer det en sterk overgang til arbeiderklassen ved at grupper som tidligere både lønsmessig og i sjølstendighet sto langt over arbeiderklassen, i dag har stagnert i lønn og blir helt avhengige av diktat ovenfra. Ut fra dette kan vi bare slutte at arbeiderklassen

vokser, og totalt er den i dag om lag 70 % av befolkninga.

HVORFOR LEGGER VI SÅ STOR VEKT PÅ ARBEIDERKLASSEN?

Andre grupper i befolkningen kan ha vel så dårlige levevilkår som arbeiderklassen. F. eks. en fisker, eller til og med en såkalt arbeidsgiver som f.eks. en butikkeier med en ansatt.

Hvorfor framhever vi arbeiderklassen som den mest revolusjonære klassen?

– Arbeiderklassen er et produkt av den moderne industri. Klassen er skapt av de moderne produksjonsforholdene og vokser med utviklinga av disse. Derfor bærer klassen framtida i seg.

– Arbeiderklassen er den største og mest konsentrerte klassen geografisk.

– Arbeiderklassen møter utbyttinga fra den herskende klassen mest direkte. Den utbytter ingen andre klasser.

– Arbeiderklassen har evne til å slutte seg sammen og fylke andre progressive klasser av folket rundt seg.

– Arbeiderklassen eier ikke produksjonsmidlene – den har ingen eiendom å miste.

– Arbeiderklassen står i produksjonen med et streikevåpen som rammer kapitalen direkte og hardt.

Dette er de viktigste grunnene til at arbeiderklassen er den mest revolusjonære klassen. Objektivt er den mest utbytta, objektivt har den muligheter for å møte utbyttinga med direkte kamp. Klassens lange kamperfaringer er summert opp av klassebevisste ledere. Dette er grunnlaget for at arbeiderklassen i spissen for andre progressive klasser vil reise seg, kaste sine lenker og ta samfunnsmakta sjøl til fordel for hele det arbeidende folket.

Det er viktig å skjønne arbeiderklassens

rolle. Det har betydning for hvilken vekt en legger på arbeidet i arbeiderklassen. Det har og betydning for hva slags samfunn som nødvendigvis må følge etter at kapitalistene har mistet makta si ved revolusjon.

HVA SÅ MED ANDRE SOM LEVER AV SITT EGET ARBEID?

Vi norske kommunister kvittet oss i 1971 med ei lita gruppe folk som brukte arbeiderklassens store revolusjonære rolle som påskudd til å nekte å samarbeide med andre grupper av folket.¹² Derfor har det litt å si at du kjenner vårt standpunkt til dette og diskuterer det. Spesielt vil vi ta opp bøndene og de intellektuelle.

BØNDENE

Bøndene er ingen ensartet gruppe. Det finnes storbønder og til og med noen få godseiere. Og det finnes lutfattige bønder som halvt er lønnsarbeidere og halvt er bønder. Det betyr at det er klasseskiller blant bøndene. Det viktigste klasseskillet går ut på om de lever av sitt eget eller andres arbeid. I Norge er det under 5 % av bøndene som lever helt eller delvis av andres arbeid. Det overveldende flertallet lever av sitt eget slit.

De bøndene som verken lever av andres arbeid eller må ta lønna arbeid noen del av året, kaller vi den småborgerlige delen av bøndene. De skiller seg som nevnt fra kapitalistiske bønder. De skiller seg også fra arbeiderne ved at de eier sine produksjonsmidler sjøl.

Bøndenes flertall er utbytta av bankene ved den gjelda de har, av staten gjennom skatter og avgifter og av landbruksorganisasjonene gjennom priser o. l.

Den største delen av bøndene kan bli

revolusjonære eller nøytrale venner av revolusjonen. Derfor, og fordi de kan utgjøre en progressiv kraft i kampen mot monopolkapitalen i dag, er det viktig å forene seg med dem. I kampen mot EEC finner vi et godt eksempel på felles interesser mellom bønder og arbeidere. Alliansen er et viktig trekk ved alle sosialistiske revolusjoner.

Heller ikke fiskerne er en ensartet gruppe. De store tråler-rederne skiller seg fra kystfiskere bl. a. ved at de utbytter trålergaster og driver et rovfiske som direkte truer kystfiskernes eksistens.

Flertallet av fiskerne har objektivt motsatte interesser av monopolkapitalen; deriblant store tråler-redere, banker som de står i gjeld til, staten som på forskjellige måter forsøker å radere ut denne »uproduktive» delen av fisket og fordyrende omsetningsorganisasjoner. Det økende kravet om 50-mils fiskerigrense fra fiskerne understreker de felles interessene de har med arbeiderne mot imperialismen, staten og monopolkapitalen. I kampen mot EEC slåss fiskerne for fortsatt eksistens, bl. a. mot norske og utenlandske tråler-rederiers monopoler.

DE INTELLEKTUELLE

Det finnes mye hat og mistro i arbeiderklassen mot de intellektuelle. Fra gammelt av har de intellektuelle vært redskap for de herskende klasser. De intellektuelle var også i alt vesentlig rekruttert fra borgerskapet, det var pengesterke folk som hadde råd til å gi sine barn utdanning. Med økte krav til arbeidskraftas utdanning har kapitalen skapt langt flere intellektuelle enn før. Også i dag er mange intellektuelle advokater, forskere, »eksperter» i kapita-

lens tjeneste. De har høy lønn og sitter på toppen av hierarkiet, to av tre kjennetegn på at de ikke tilhører arbeiderklassen.

Dessuten kjenner arbeiderklassen intellektuelle som har spilt en grunnfalsk rolle som ledere. Men det ville være feil å mene at alle intellektuelle på den ene eller andre måten tjener kapitalistene. I dag er tvert om hovedtyngden av de intellektuelle en del av det arbeidende folket. De er i usjølstendige stillinger og har en økonomi som, når studielånet trekkes fra, i svært få tilfeller er bedre enn høytlonte industriarbeideres. En del av disse har tatt arbeiderklassens standpunkt og var etter de mørke femtiåra blant de første til å heise de røde fanene igjen. Deres styrke i revolusjonær kamp er at de har begynt å avsløre kapitalistene vitenskapelig og kan føre fram den sosialistiske teorien til den mest bevisste delen av arbeiderklassen igjen. Flere og flere intellektuelle proletariseres, får objektive interesser av en felles kamp under arbeiderklassens ledelse. Med deres muligheter for vitenskapelig avsløring og bruk av den sosialistiske teorien er de en nødvendig alliert med arbeiderklassen i kampen mot monopolkapitalen.

I dag har ikke den revolusjonære arbeiderbevegelsen for mange, men for få intellektuelle. Vi trenger mange flere som på en vitenskapelig måte kan vise arbeiderklassen hvordan den blir flådd, hvor stolt historie det arbeidende folket har og hvorfor det imperialistiske systemet nødvendigvis går mot sin undergang.

MONOPOLKAPITALEN UTBYTTER HELE FOLKET

Når vi snakker om folket, mener vi ikke alle som bor i Norge, da sier vi

befolkningen. Nei, vi utelukker skipsredere fra folkets rekke. Med folket mener vi alle de gruppene som har felles interesser mot monopolkapital og imperialismen. Monopolkapitalen nøyer seg nemlig ikke med å utbytte arbeiderne i industrien. Den utbytter alle som lever av sitt eget arbeid, gjennom gjeld, priser osv. Det er ingen tilfeldighet at bankpalasser og enorme supermarkeder skyter i været. De bygger på milliarder som er røvet fra det arbeidende folket.

Monopolene sitter med muligheter til å fastsette en del priser slik som de finner det for godt, fordi de har få, svake eller så godt som ingen konkurrenter. Det betyr at disse varene selges over sin verdi, og monopolene får en *ekstraprofitt* på folkets bekostning.

En økende del av profitten tas ut i omsetningsleddet. Legg merke til at i de samme åra som dette har skjedd, har det økt på med handelskjeder som EPA (med DnC, ELKEM, Wilhelmsen osv. i ryggen,) DOMUS (med kapital som er trukket fra hundrevis av små samvirkelag) osv.

Og staten er ingen passiv tilskuer til dette, men plusser på med økte skatter, avgifter, moms osv. Det arbeidende folket presses til å avgi mer og mer for å mette monopolenes behov for ekstra-profitter.

2. studiemøte FORSLAG TIL STUDIEDISKUSJONEN

1. Vurder analysen av klassekonfliktsene i Norge. (Se f.eks. analysen i forhold til kunnskaper du har om arbeidsplassen/ bostedet ditt og hvilken klassetilhørighet du sjøl mener at du har).
2. På hvilken måte forsøker monopolkapitalen å øke utbyttinga av arbeiderklassen i vårt land? (Prov f.eks. å finne

eksempler fra din egen arbeidsplass eller arbeidsplasser som du kjenner). Er det riktig at arbeiderklassen er den mest revolusjonære klassen? (Trekk f.eks. følgende inn i diskusjonen: Hvorfor stemmer da så mange arbeidere på DNA? Hva betyr »arbeiderklassens ledende rolle» for forholdet til f.eks. bøndene og de intellektuelle?)

NOTER TIL MØTE 2.

1. Likningsboka for Oslo 1969.
2. Årbok for de fem største innen industri og bergverk.
3. Oversikt i Orientering, 1969.
4. Røde Fane nr. 1, 1972.
5. Årsberetning for DnC, 1970.
6. Intervju med dir. Peder Søyland i Vårt Blad, organ for NKL.
7. 30 % — tallet er basert på tall for konsumprisindeks og engrosprisindeks i Statistisk Årbok 1970. Fra 1960 til 1969 steg konsumprisindeksen 23 % mer enn engrosprisindeksen. Med en minimal beregning av engrosprisindeksen før 1960, er det lavt regnet når vi setter handelsprofitten til 30 % av fabrikkprisen.
8. Røde Fanes redaksjon har gjennomgått tabellene for funksjonærgrupper i Statistisk Årbok 1970. Se eget avsnitt om funksjonærer seinere i dette møtet.
9. Det er vanskelig å få et eksakt tall som uttrykker den reelle avskrivningen. Kapitalistene manipulerer disse tallene av skattemessige grunner.
10. Karl Marx: Kapitalen, bind II, fra s. 120 om improduktive arbeidere.

11. Tall henta fra Statistisk Årbok 1970. Årbokas opprinnelige tabeller viser en tilbakegang. Vurderes materialet i forhold til de arbeiderne og funksjonærene som skaper merverdi, er det imidlertid en framgang på 3 %. (Jfr. note 8) i dette brevet og eget avsnitt om produktive/uproduktive arbeidere og funksjonærer.

12. Hovden-gruppa mente bl. a. at norske småbønder var reaksjonære. Grunnen til det var at de eide produksjonsmidlene sjøl og egentlig skulle ønske å utbytte andre hvis de bare fikk anledning. På den måten tillå Hovden og hans gruppe alle bøndene dypt reaksjonære motiver for at de var mot EEC, og Hovden nekta å lage enhetsfront med dem. Heller ikke aksepterte de at hovedtyngden av norske bønder og norske fiskere er nødvendige og viktige allierte for arbeiderklassen i den sosialistiske revolusjonen i Norge. Kampene mot Hovden-gruppas sektariske og feilaktige ideer ble ført i hele ml-bevegelsen våren og sommeren 1971. Hovden og en håndfull som fulgte ham bøyde seg ikke for den så og si enstemmige oppfatninga ml-bevegelsen hadde. De ble ekskludert av MLF til slutt, da fordi de ble streikebrytere i Austad-streiken (Tromsdalen) høsten 1971.

SUPPLERENDE LITTERATUR TIL HEFTE 2

1. Røde Fane 1/72: Notat til klasseanalyse
2. Marx/Engels: Det kommunistiske manifest.
3. Mao Tsetung: Analyse av klassene i det kinesiske samfunn. I Røde Fane nr. 1 1972 og i Skriftet i utvalg.
4. Marx/Engels: Arbeid og kapital (Elan studie plus).

Abonner på ukeavis KLASSEKAMPEN

**KLASSEKAMPEN BLIR UKEAVIS
FRA JANUAR 1973**

Opplysning på abonnementspriser:

Skriv til KLASSEKAMPEN, Boks 6179,

Etterstad, Oslo 6.